

М. ДУДИН.
Полк ам-даа
өөрөнмишаан

Мээң кээзм өрдөдүлгөмө
Беренилеш чоруп туру.
Кулаккаңың димирээр
Кулактаңа уюкталдыр.
Совет Армия төөгүндө
Чөгүм бирги кезек кайыл?
Бөрүлөргө тура дүшпөз
Мээң кээзм—полк ол-дур.
Он сес чылда дайыннарны
Ойтур шапкан—сирлеш
дивиз.

Аштырбаан деп атка четкен.
Алаар-ады оон алган.
Тулушукуну дозуп тур.
Фобрицус салын суйбаар.
Тура дүшөс, салын дег айт
Бажын чоргаар савагылаар.
Мээзм туугун бедик туткаш,
Изиг, соокта тилеп чордуй.
Мээзм туугун холдон салбайн
Ийн дайын оодун эртим.
Дайын дээжи—нулаамда
олчаан

Дайын чылы—уттундурбас.
«Совет салдат белен» димип,
Салдат оолдор

ырлашпышаан,
Очулдурган Д. ЧЫДЫМ.

Михаил Дудинниң 60 харлаанынга холбаштыр

Шүлүктөр—оң сеткилинин дайынчылары

Шүлүкчү Михаил Дудин бүгүн салгалын адымдан чугаалаар аас-кежикти, харым-салгалыг эргени бодунуң бүгү амыдырал-чурттаагызы-биле чаалап алган. Улут Октябрьниң чажызы шүлүкчү чурт-биле кады өзүп, бут кырымга турган. Оң чүгүлүг оодуруглары дайынны оруктарынга дайыл-чылырны чыктырып, сорук кылып чорган. Михаил Александровичниң долу эвес дөрт он чылдарын иштине чогааткан шүлүктөрүнүн аң дээрлери «Художественная литература» деп ном үндүрер черде беткеп турар оон чогаалдарынын үш томигү чыныдымга кирер. Баштайгы тому шүлүкчүнүн 60 харлаарынын бүдүзүне чырыкче үнгөн.

Шүлүкчүнүн алган харлаан оонга тураскаалан чыныгы оон, Михаил Дудинниң дайынчы шүлүктөрүнүн «Кавынды» деп баштайгы чыныдымын 1943 чылда парлаан Ленинградтын Евгения Соколова аттыг типографиясына парлап турары онзагай. «Кавындыны» соонда «Дайынчы Невы», «Гвардияны оруу», «Бедирде ода», «Кежиг» деп чыныгылар, чыккалда дайынчылар дег, оодуругу улаштыр элзэн. Оларда кирген шүлүктөр дайын шөлүгө чагыланып, оңтар-биле чажып турган. Эрейдиктинин, ханы көргөдөгү үнү долган ол номчугаштар дайынчы шүлүкчүнүн бүгү дикриказынга үлгөргө боюн, орук изаан.

— Шүлүктөргө-даа, прозага-даа кажаң-даа холдун черден чүве-бэжил көрбөз мен. Бодунуң үе-чегезинин дугайында, дүвүрөзүнүн, кайгамчык үенип киржикчизи болган боттун амыдыралынын дугайында бижиринге амыдыралдык болушкунулар четтир—деп, шүлүкчү чугаалаан.

Чырыктыкыг келер үгө бээрел, хамааты баяк харым-салгал, кижиге ынакшыл оон дээр чогаалдарынын чагылынып турар. «Эрткен уени өттүр келер үгө бунгаар көрүн» шүлүкчү улут дүржүлганын ачымында чедип алган. Оон лириказында Ала-чүрт дээрле улут Волгань карак четпес делеминер, шүлүкчүнүн эриниге өскөн Молохат кемчиштин каракка илдипис көксүмээр өнү-дүр.

— Мээң төрттүнгеним Клевенне суур ам чок, а кемчиштин арыг, кылан суу ам-даа агыл-ла чылар. Салым-чол мени кайнаар-даа, чедире бергенде. Молохат сагышымдан ыраас.

Шүлүкчү, коммунист, хөйниги ажилдакчызы—бо үш ат Михаил Дудинниң амыдыралында сырый холбаалыг. Ол РСФСР-нин Дээди Советиниң депутатынга сонгукан. Тайбын камгалалынын Ленинград комитетинин даргазы хуулаалезинин аайы-биле оон ажылы база эдирек. Ол албан-дужаала ол бодунуң солдат хуулаалезин күөсетип-шаан, Ленинград камгалалынын мадырларынга тураскаалы, дайынны доктааткан 200 километрге шөйлөгөн черлерде туткан кайгамчыктыг тураскаалары—Алардын ногаан куржаң тударынын дугайында болалды Михаил Дудин саналлап үндүргөн.

Кызылдың №2 школамын улут пионер вожатын Луиза Самуиловна Ондар чоокта чаа «Күн-ажылы шыгарал дээ» деп медаль-биле шаңнаткан. Школада пионер организациямын ажалыг анык коммунист башкы кап чыл улаштыр уудутуп келген. Бо өрөдиге чыныда

КЕЗЭДЕ АНЫЯК ТЕАТР

Бо шынап-ла ындыг театр, ол кезээде кырыас, чүгө дээрле оон сценанын да уруугар ойнап турар. Улут кижилер кылдыр өзе-даа берзе, баштайгы хандыкшылы болган аны театры олар чөпө ултастар. Ол дээрле Ленинградтын Пионерлер эрдүүнүн А. А. Жданов аттыг театры-дыр, ону чалыларынның чогаалдыгастыгы театры деп эдэл турар. Баштайгы шикин ойнаанындан бээр чээрби чыл бооп турар.

Михаил Севостополь «Чээрби чыл эрткенде» деп шикин ычкан тургусканнар. Ук шикин улут оруу сценалыгачын эгелзэн. Чөдө чыдааның күөсө-дикчилери ам театрың сценанынга боттарының театрың намдарыңга хамаарышкан ындыг атыг шикин тургускаш, ычмаардагы хоочунуларны чалап болур ийик. Сценаның сурагыг мастерлер Маргарита Володина, Нина Добрышева, Станислав Ландграф болгаш өскелер-даа шолочак чылдарын сактып келер ийик. Оларның профессионал уран чүүлө оруу бо театрың сценанынга эгелзэн.

Пионерлерниң театрында бүгү-ле чүве улут улустуунаа дег: чырык-даа, каасталга-даа, хеп-сын-даа. Ыччалза-даа мында тускай штат чок, бүгү-ле чүүлөрни уруугар боттары кылып турар. Артысчи чаңкылдардан аңгыда, ары-башын будуп, шикилерге резенцияларны бижип, сценаның машинистери болуп турарлар. Бо театрың кижикчи бурзу бо мергежилдерниң бирээзин билир уудутуп.

— Бүгү талазы-биле сайзыраңгай кижини кижизидеринче сагыш салып турар бис, ыччангаш бисте ажыл-даа, өрөдиге-даа денге чоруп турар—деп, театрың уудуткучу, мооң мурунда маңза ойнап турган Евгений Сазонов чугаалап турар.

Көдээ спортчуларда

Өзүр районун «Торгалы» совхозунда ажалыгачы комитет, комсомол база спорт комитеттери шыдыраа, шапкыг, волейбол, тыва хушкө мартылааларын эрттирген.

Телевидение

НОВЕБЬ 20-ДЕ
МОСКВАДАН
10.50—«Дирин амытаннар делегейинде»
11.50—«Позалы» Е. Исаев
12.20—«Айыл чок лямчези-кин»
12.50—13.00—Чалсар
13.00—Медээлер
13.10—«Тоол аалдан келди»
«Адыр дугурукчу-геп»
Уран-чечен фильм
14.30—«Кадимыш» Эртем-нестерделегит программалык
15.00—«Правда» солунуш политикат таймбырлаакчы Ю. А. Жуковтун делегит айтыргаларыга хамаарышкан беседа
15.45—«Театр» Башкылары болган өрөңгилелерин. Дамчыдылга ССЭР-ниң улустун артистери Ю. Завалский, С. Гаврилова, М. Улянов, РСФСР-ниң улустун артисти А. Гончаров, РСФСР-ниң алдарлыг артисти О. Табанов кыраар.
16.50—«Документалдыг фильм»
17.00—«Уе». Информастыг программалык
17.30—17.40—Чалсар
17.40—Топ телевидениениң

Редакторнун орадакчызы К. К. САТ.

Тываның хөгжүм-шин театрынга

Ноябрь 20-де

В. РОЗОВТУҢ

«ДӨРТ ДАМ ДЫ»

деп шини бээр.

Шинин эгелзери 19 шак 30 минутта. Коллективтин чагыларын күлөп ап турар.
Касса 10 шактан эгелеп ажалдаар.

Ажылче чалап тур

«Тыва тудуг» трест Кызыл хоорайга ажалдаары-биле 17 хардан ору намыз оолдарын болган урууларын чалап тур.

Ажылдан кырип турарларга трестин өрөдиге комбинатында маларын, лутуктарларын, плзотик-мозаичинтиг, бызан-чынын тускай эртемнере өрөдирини кыска программалыг курстарын организастап тургузар. Өө-
ке хоорай чурттугаарга чагайжыттыгачын шикитин турттага байкыларын бээр, айла 75 рубль кемээлдег стипендияны төлөр.
Курстар 1976 чылдын ноябрь 20-де эгелээр. Салдарын трестин калдар кидилгиче ларазында адресче чорудар: Кызыл хоорай, Краснопольская кудумчузу 76, телефон 2-82-83.

КИНО

НОВЕБЬ 20-ДЕ
«НАВЫРАЛ»: «Робин Гудтун согуштары» 10.00, 11.45, 13.30, 15.15, 17.00, 18.45, 20.30 шактарда.
«ПИОНЕР»: Киночымылы 9.30, 11.00, «Аж-көч чылаанма буурааны» 12.30, 14.10, 15.50, «Салым-чолдун шоодуу азы кани бус-биле» (2 сериялыг) 17.30, 20.30 шактарда.
«КАА-ХЕМ»: «Хамаарышкан сугар» 15.00, «Алгас мында чурттавай турар» 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.
«ВОСТОК»: «Кызылдарда хуулаа эрттирип турар мен» 15.00, «Улусчу роман» 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

СОЛУН НЕДЭЛДА
6 КАТАП ҮНЕР

Тираж 16332. ЧАТЫГ № 1708.

1977 чылдың
лотереязынга

«Спартак» эки тура спорт нинтилеринин отчөт-сонгулаалыг конференциязындан

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүледи 1977 чылдың акша-бараан лотереязын сайгырып тарайды дугайында айтырыгны чугаалалыг көргөш, лотерея билеттерин садыр болгаш ойнап алышкыныарны төлөргө-биле холбашкан ажалдарын чорударда республиканың Министрлер Чөвүлелиниң «Акша-бараан лотереязын чорудар дугайында» 1973 чылдың декабрь 6-да хулаалган доктаалын удурутта болдурарын районнар болгаш Кызыл хоорай Советтеринин күөсөкчи комитеттеринге, Салым министрлеринге, Респотребсоюзга, Культур министрствозунга, Харымлаанниң бүдүрүгө-техниктиг эргелелиге, Тыванын агаар транспортунга, болгаш Транспорт эргелелиге тааскан.

1977 чылдың акша-бараан лотереязын билеттерин садырны районнар болгаш хоорай аайы-биле пазын бадылаан база оларны лотерея билеттерин-биле, агитация материалдары-биле үндүрүгө саналда чогуур үезинде хандырып турарын Сан министрствозунга, Күрүенин күн-ажылы ажаалга кээсезинин эргелелиге дагып турар.

Районнарда болгаш Кызыл акша-бараан лотереязын тайымдырап турар тайымдыр-чараал кемчелерин чорудар, ойнап алышкыныга таваржыр барааннарны делегелерин организастаар. Республика солунунарынга болгаш радио, телевидение дамчыдылгаларына акша-бараан лотереязын удуру-дулаанын болгаш ойнап алышкыныарынын дугайыл калбаа-биле чырыдар.

Н. Ондарниң «Кышкы балыкташкы» деп чурру.

Редакцияның
АДРЕЗИ: ИИДЭКС
667000

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садымын талазы-биле эргелелиниң типографиязы (Кызыл Шетинин Кравченко кудумчуу, бажың №1).

ТС—01353

СПОРТУ МАССАЛЫГ БОЛДУРАР

Сөөлүг үгө хостуг хушкө-тай сайырадып, иептердин-ринче кичээленип салып турар. Чылдын-на «Азия төвү» шаңнал дөш мартылааны эрттерири чачыл болу берген. Азия Сибириниң, Казах-станын, Моол Арат Республиканың мөгелери киржин турар. Мөгелерин арга-дур-жугалыг солчурунга, мерге-жилни бедиринче ол дулаан келген.

Нинтилерин Кызылда урууларын спорт школада хостуг хушкө ажал мөгелери белектерге талазы-биле ажаллап турар. Оон өрөңк-чилери республикага болгаш оон дашкаар эртен мартыла-далаарга идеекчилик киржин, шаңналдыг черлерин ап келер. Оон түнелеринде спорт мастериңе үш кандидатты, 8 бирги разрядкыны белектей.

Кызылда «Демир-Сал», Ак-Довуракта «Монгулук» турис-ки клубтар ажаллап турар. Олар ажалыктарын болгаш ажал-шчилерин турарм херээңге хаара тудар ажалдарын элзэн идеекчиликтен. Турисчи похоттарга, аян-чоруктар кырап турарларын салы өскөн. Отчөттүг уенин дургузунда үш кижик спорт мастериңи кандидаткыны, 10 кижик бирги разрядкыны 60 хире кижик ийги разрядкы нормалыг күөсеткен.

«Спартак» эки тура спорт нинтилеринин президиуму, нинтилеринин даргазы Х. Д. Баранов амы уениң негелде-лениг дүңдүрт ажалдаалыг конференцияга шынгын түгүмчүлүг. Спортка ажал-ш-чи аныктарын калбаа-

биле хаара тудар, спортчу-ларын мергежилни бедир, материалдык баазаың экижер-деп боттук кемчелерин ал-баан. Күн-култураның куду-ку коллективтеринге удурутта-ларын компаткан, оларга дет-кичө, дулаамчыны көргүсө-ткөн. Оон уламында эртенке конференцияга айткан чет-пестер ам-даа хевээр, харым-даа чамык черлерде ажал-ды делешип кудулаан. Ак-Довуракта спорт-массалыг ажал суураалып баяп тур-ра, ажаа барып боттук дуузын чедирбес.

Кызылда республиканың эң-не хой бүдүрүгелери, туд-дуг, алаан организация, дээ-ди, ортукм өрөдиге чер-лери мөөңчелеткен. Оларның хой уруузу «Спартак» спорт нинтилеринге хамааржыр. Ындыг болганда ажаа күш-културга коллективтерин тур-гузар, оларын удурутуп, бот-тук дуузын чедир хуулаал-дыт. Бо ажалды чоруктар удурутуп хоорайның «Спар-так» эки тура спорт нинтиле-риг четпес ажалдаан. Оон дар-газыга төлөнтүг кижини мычтка чедир шилеп албаан. Оон түнелеринде наймсал-дын спорт организациаларында ажал багай.

ГТО-нун нормаларын дужа-алышкыны ажал-шчилерин, тургуздарын, калбаа-биле кыраар нинти-ледик кол согулазы болур. Күн-култураның чаа көмө-плекциянын нормалын түгө-чүп муң ачыг клеп дужаалап. Ону дужаалап болгаш дужаап турар кижилерин отчөдүн

ШЫДЫРАА: хандыкшыл, ажыктыг, чугула

«Комсомольская правда» солунун шаңналы дөш пионер болгаш школачылар орууларынның командаларынын ара-зынга анык шыдыраачыларын чачыл болган Бүгү-эвилде-диң ынгиле база зона мартылаалары доозуган.

Мартылаанын оргкомитетинин даргазы, Совет Эвилели-нин ийн дайын Маалдыр, удузукчу-комсомолат Виталий Се-астыанович СЭТА-нык корреспондентизи Н. Бакланов ип-терье алган.

— Урууларның шыдыраага ойнаарын канчаар үнелеп көөр силер?

— Шыдыраага ойнаары—ол анза-ла спорт, зыптаналга болган чалгаа чазары эвес. Шыдыраага өрөңгилелер логиктиг база чогаалдык чорукту сайзырадып, чутуга айтырларын аналдырткыг, шикитирээрлик өрөдир, бо бүгү келер үе-нин кайы-даа эртемниң специализинге ажыктыг болур. Ыч-чангаш шыдыраа чугула херектиг, орта урууларын өрөдир, ойнаарыга хандыкшаанырны деткири улут кижилерин кол согулазы-дыр.

— Урууларның болгаш аныктарынын ортузунга шыдыра-ны канчаар негтертсе эки деп бодаар силер?

— Шыдыраа «он-не чик ортектиг» спорттун хевир. Ажаа чүгө клуб азы секция организастап алыр бажын херек. Шыдыраа болгумерин клубтарга, Пионерлер бажынарынга, школааларга тургузуп ап болур.

Шыдыраа спорттун негтертерин херекке пардалга улут роль-

ду ойнаар. Неделя санымда үнер «64» деп шыдыраа журна-лыга урууларын ойнаан сазыгызындан эң эки көштерин пардаларын көүдөдирин ажыктыг. Оон тайымдыр болгаш үнелдиг бижир уадурут.

Мен бодап көөрүмге, эгелеп чорур шыдыраачыларга ду-лаамчы кылдыр хой тиражыг тускай өрөдиге номун үн-дүрө эки. Ол анык шыдыраачыларынның ойнап эгелээр-ринге, теория-биле чепселениринге дулаалар.

Шыдырааны негтертеринин кол оруктары ындыг. Бо ай-тыргыларын дүргө шикитирээр чугула деп бодадыг мен.

— Болунар канчаан шыдыраа-биле ойнап эгелзэн силер?

— 8 азы 9 хире харлымыда ойнап эгелзедим. Ыччан дайын болуп турган, шыдыраа биске турбаан. Ыччалза-даа холду, хевирлерин чуруп ап турган, өрөңгилелер адымыс. Оон бээр ды-ка үр үе эртен, шыдыраага хандыкшыл суураваан. Эвээр-ный хоорайны чурттакчылары шыдыраага кончут ынак. Шы-дыраа бистин мергежилдиги эң-не тааржыр.

— Шыдыраачылардан ким силерге кончут тааржыры?

— Ботынык биле Карпов. Карпов—характер талазы-биле дайынчы. «Комсомольская правда» солунун шаңналы дөш мартылаада киржин турар анык шыдыраачылар оон өрөңгил алырын күзээр-дир мен. Шыдыраага чедикшиңиң, чедикшиңиң чогу-даа анза чугула эвес. Бо шынар оларнын амыдыралынын бүгү дургузунда херек болур.

— Шыдыраачылардан ким силерге кончут тааржыры?

— Ботынык биле Карпов. Карпов—характер талазы-биле дайынчы. «Комсомольская правда» солунун шаңналы дөш мартылаада киржин турар анык шыдыраачылар оон өрөңгил алырын күзээр-дир мен. Шыдыраага чедикшиңиң, чедикшиңиң чогу-даа анза чугула эвес. Бо шынар оларнын амыдыралынын бүгү дургузунда херек болур.

— Шыдыраачылардан ким силерге кончут тааржыры?

— Ботынык биле Карпов. Карпов—характер талазы-биле дайынчы. «Комсомольская правда» солунун шаңналы дөш мартылаада киржин турар анык шыдыраачылар оон өрөңгил алырын күзээр-дир мен. Шыдыраага чедикшиңиң, чедикшиңиң чогу-даа анза чугула эвес. Бо шынар оларнын амыдыралынын бүгү дургузунда херек болур.